

THOMAS WÜNSCH, *Deutsche und Slawen im Mittelalter. Beziehungen zu Tschechen, Polen, Südslawen und Russen*, R. Oldenbourg Verlag, München 2008, ss. X + 188.

Przekonaniu o deficycie po stronie niemieckiej nie tylko wiedzy, ale także zrozumienia dla ważności problematyki dziejowych relacji ze wschodnimi sąsiadami oraz o niezbędności kompendialnego przedstawienia tej problematyki wychodzi naprzeciw niewielka objętością, ale bogata treściowo i nowocześnie ujęta praca doskonałego znawcy problematyki polskiego i czeskiego średniowiecza (obecnie profesora w Pasawie), dostosowana koncepcyjnie i kompozycyjnie do znanej serii *Enzyklopädie deutscher Geschichte* monachijskiego wydawnictwa Oldenbourg. Pomijając zwięzły wstęp i jeszcze bardziej zwięzłe zakończenie, praca składa się z trzech części. Pierwsza, niezbyt obszerna (s. 1-10), to wstęp zatytułowany „Historia stosunków między Słowianami i Niemcami. Tematy, metody, perspektywy”, w którym znajdziemy rys dziejów badań (choć co najmniej dyskusyjne jest zdanie, jakoby „eine Sichtung moderner Ansätze zur Erforschung der deutsch-slawischen Beziehungsgeschichte muss mit der NS-Zeit beginnen”, s. 4) oraz rozważania nad różnymi możliwymi modelami ujmowania wzajemnych stosunków. Zasadniczy trzon pracy stanowią dwa następne rozdziały: znacznie obszerniejszy (s. 11-101), dotyczący Polaków, Czechów i Niemców, oraz szczuplejszy (s. 103-128) poświęcony Słowianom Południowym, Rusinom i Niemcom. Dysproporcja może nieco nadmierna, wszakże uzasadniona merytorycznie. Układ treści w obu wymienionych częściach jest analogiczny. Najpierw Wunsch przedstawia „zasięg i profil spotkania kultur”, następnie omawia sposoby ujawniania się (Artikulierung) takiego spotkania, przy czym najwięcej miejsca zajmują (zróżnicowane w obu częściach) „dziedziny” (Felder) spotkania (w pierwszym przypadku uwzględniono ich aż dziesięć: polityka, wieś i krajobraz, miasta – prawo – ustrój, handel, nauka i piśmiennictwo pragmatyczne [Gebrauchsliteratur], literatura, sztuka, religia, „sąsiedztwo” i język; w drugim tylko cztery: polityka, wieś – krajobraz – miasto, handel, kultura duchowa), formy i następstwa spotkania (migracje, integracja i segregacja, wzajemne postrzeganie [Wahrnehmung]) oraz jako podsumowanie – wymiary (Dimensionen) wzajemnego oddziaływania. Zgodnie z podtytułem obszar „Germania Slavica” pozostał poza obrębem zarysu.

Jak na tak skromną objętościowo książkę, praca Wünscha imponuje bogactwem omawianych, z natury rzeczy bardzo skrótowo, problemów. Nowoczesność ujęcia polega na praktycznej realizacji postulatu równoczesnego (choć, rzecz jasna, na ogół niesymetrycznego) ujmowania kontaktów niemiecko-słowiańskich zarówno od strony niemieckiej, jak i słowiańskiej, na dążeniu do objęcia możliwe wielu dziedzin czy aspektów tych kontaktów oraz na skrupulatnym powiązaniu narracji z obszernym (liczącym ponad 728 pozycji i zamieszczonym na s. 131-178) wykazem edycji źródłowych i różnojęzycznej literatury przedmiotu. Rzecz jasna, z wyborem tematów poruszanych w samej narracji, jak również z wyważeniem proporcji, można by w niektórych punktach dyskutować, pamiętając wszakże, że rzecz jest przeznaczona w pierwszym rzędzie dla czytelników niemieckich, podczas gdy użytkownicy ze strony słowiańskiej będą ją zapewne traktowali pomocniczo. Wykaz literatury natomiast, niezależnie od nieuniknionych pominięć, będzie z pewnością użyteczny dla wszystkich badaczy, zwłaszcza tych początkujących, a także dla studentów. Indeksy osób, miejscowości i rzeczowy zamykają książkę Wünscha. Ciekawe, jak wyglądałby podobny zarys opracowany przez polskiego historyka.

Jerzy Strzelczyk (Poznań)

MICHAŁ WYSZKOWSKI, *Ustrój polityczny Wielkopolski w latach 1138-1296 (Wielkopolska. Historia, społeczeństwo, kultura, t. 28)*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009, ss. 404.

Czasy dzielnicowe dostarczają już względną obfitość źródeł, pozwalających stosunkowo szeroko i głęboko analizować funkcjonowanie władzy państwowej. Choć dysponujemy na ten temat pewną ogólną orientacją, zagadnienie to wciąż nie jest jednak wyczerpująco przebadane. Pochodząca sprzed ćwierćwiecza praca Jerzego Mularczyka o Władzy książęcej na Śląsku